

BYGD OCH NATUR

*Morteza
Golestani*

skapar konst och
bygger vävstolar
av skrot och trä

**Sista
pappers-
numret**

Bygd och Natur
blir digital

50

Vävstugor kartläggs
i unikt projekt

SÅ GJORDE VI
Därför firas Öknamnsgdagen i Örkened

ATT ODLA ETT TORG
Platsens betydelse

*Vad vill
du uppleva?*

www.hembygd.se

HEMBYGDSGÅRD

UPPLEV
KULTURARV

UPPTÄCK NATUR-
OCH KULTURMILJÖER

FIKA
HOS OSS

LÄR DIG
NÅGOT NYTT

BESÖK VÅRA
EVENEMANG

BYGD & NATUR

Nr 3 2023, årgång 104

Redaktör

Jenny Damberg

E-post

redaktor@hembygdsforbundet.se

Grafisk form och layout

Agnes Florin

Ansvarig utgivare

Jan Nordwall

Omslagsbild

Ida Säll

Det här är sista numret av Bygd och Natur i tryckt format. Nu blir tidningen digital och kommer under våren att finnas att läsa på bygdochnatur.se. Men redan nu kan du gå in på adressen och anmäla dig för att få uppdateringar när det kommer nytt innehåll.

Kontakt

Sveriges hembygdsförbund

Sabbatsbergsvägen 6

113 61 Stockholm

Prenumerera

På bygdochnatur.se kan du skriva upp dig på Bygd och Naturs nyhetsbrev för att ta del av våra senaste reportage, intervjuer, resmålstips och mycket mer.

Annonsera

För digital annonsering på

bygdochnatur.se kontakta oss

på 08-34 55 11,

annonsering@hembygdsforbundet.se

Allt material i Bygd och Natur kan lagras, publiceras och tillhandahållas i digitala medier och arkivdatabaser samt återpubliceras i tryckt form. Redaktionen ansvarar inte för ej beställt material.

Sveriges Hembygdsförbund, SHF, är en demokratisk folkrörelse och riksorganisation för cirka 400 000 medlemmar i 2060 lokala föreningar och 26 regionala hembygdsförbund.

Förbundsordförande

Anna-Karin Andersson

Generalsekreterare

Jan Nordwall

Tryck

Trydells, Laholm

Papper omslag

Multi offset, 170 g

Papper inlaga

Multi offset, 120 g

ISSN 0345-7982

www.hembygd.se

www.bygdeband.se

Tema: Väv

NORDISKA MUSEET

Hejdå!

Du håller i det allra sista pappersnumret av Bygd och Natur. Tidningen blir från och med årsskiftet digital. Framöver återfinns vi på bygdochnatur.se. Så det är ett farväl, men med ett mycket viktigt tillägg: På återseende! Förhoppningsvis innebär det också att vi ses betydligt oftare än tidigare. Digital publicering är mer resurseffektiv och utan några få, fasta utgivningsdatum att förhålla oss till kan den löpande rapporteringen bli starkare. Hör gärna av dig till redaktor@hembygdsforbundet.se med tankar och idéer.

Till vår nya hemvist på www.hembygdsforbundet.se, den världsomspännande väven, gör vi en mjuk övergång genom numrets tema väv. Denna mångtusenåriga tradition har tagit

oändligt många former och uttryck. Den halvautomatiska jaquardvävstolen, som tack vare ett unikt lärlingsprogram fortsatt är i gång på K A Almgren sidenväveri och museum, kallas ibland världens första dator. I ett stort projekt kartlägger Konsthallen i Virserum 50 vävstugor i Småland och på Öland. Vi besöker ett par av dessa, och hinner också stämma av läget med den mycket aktiva hembygdsföreningssektionen Vävstollarna i Tärnaby. På den jämtländska landsbygden skapar Morteza Golestani både vävstolar och unika vävar, på en plats där han har frihet att skapa ur hjärtat.

Så, hejdå och vi ses snart igen, på nätet!

*"Denna mångtusen-
åriga tradition har
tagit oändligt många
former och uttryck"*

*Jenny
Damberg*

Nr 3 2023

6 Brinner för brännässlor

Nellan Anette värnar en mångsidig kulturväxt.

9 I stil med Nordiska museet

150-årsjubilerar med klädkollektion.

15 Tema: Väv

Här utbildas Sveriges nya sidenvävare.

16 Tema: Väv

Morteza Golestani skapar unika vävstolar och konst.

30 Väsen för fram miljöfrågan

Biologen Linnéa Jägrud om utställningen Rödlstan.

34 Så gjorde vi

Med öra för öknamn: Historiska tillnamn ger liv åt lokal historia.

NORDISKA MUSEET

IDA SÄLL

TORE HAGMAN

Föremålet

Sveriges äldsta möbel

SÅ HÄR SER den ut, Sveriges äldsta möbel. På kyrkvinden i Kungsåra utanför Västerås fann man i början av 1900-talet en bänk som visade sig vara från 1100-talet. Kungsårabänken har rikt snidad dekor med ornament och drakar. Den rymmer tre-fyra personer. Originalet (på bild) såldes till Historiska museet 1906, men en kopia tillverkad av slöjdläraren Anders Göstasson finns i Kungsåra kyrka, berättar Kungsåra hembygdsförening.

KATARINA NIMMERVOLL/SHM

De vill se torg, inte parkeringar

i många byar försvunnit eller hamnat på lokala föreningar och enskilda personer.

Hur har arbetet gått till?

Martin Mehlin: Projektet tog sin början i diskussioner med lokalsamhället Sollerön och behovet av en gemensam plats på orten. Genom ArkDes Think Thank gavs vi möjlighet att genomföra det här projektet, med förhoppningen att sätta i gång en process som kan leda till ett permanent och levande torg.

Vad händer nu i byn på Sollerön?

Jon Böhlmark: Kommunen har sammankallat en arbetsgrupp som arbetar vidare mot genomförande. Planen ska knådas ett varv till och finansiering ska diskuteras. Vi hoppas att den goda samverkan som har rått kan vara

del i att förvalta och skapa innehåll på platsen. Då har vi inte bara skapat ett torg i fysisk bemärkelse, utan också byggt socialt kapital.

Hur hoppas ni kunna sprida metoden?

Martin Mehlin: Många mindre byar har under många år haft en negativ befolkningsutveckling och när affären, bensinmacken eller skolan försvinner riskerar orter att tyna bort. Vi tror därför att det är viktigt att förstå betydelsen i att det behöver ske något så snart som möjligt – att vända den rådande trenden. Genom att exemplifiera metoden, så som vi gjort på Sollerön, hoppas vi att kommuner och regioner blir inspirerade av att skapa gestaltade platser på fler orter.

Vad gör man när torget har blivit en parkeringsplats? I byn på Sollerön i Dalarna drog man i gång ett arkitektoniskt forskningsprojekt som svar på den frågan, nu sammanfattat i handboken "Att odla ett hembygdstorg". Martin Mehlin, samhällsplanerare på Gaia arkitektur, och Jon Böhlmark, lokal projektledare, berättar mer.

Vad betyder ett torg för en by?

Jon Böhlmark: Vad betyder en plats där människor möts? Skulle man kunna tänka sig att torget som mötesplats funnits i tusentals år och endast nu de sista åren blivit parkeringsplatser? Vi kanske var och en kan börja ana konsekvenserna?

Martin Mehlin: Ett torg i varje hembygd är egentligen en rättighet som många byar och brukssamhällen förlorat under de senaste 50–60 åren. I takt med att makten förflyttats från den lokala skalan har också förvaltandet av gemensamma platser

Rapport och handbok finns att ta del av på arkdes.se, googla "Att odla ett hembygdstorg".

Med brinnande intresse för brännässlor

I fjol öppnade Nelleriet, en permanent utställning om brännässlan på Ingeborrarps friluftsmuseum i Skåne. Här verkar Nellan Anette, Anette Johansson.

Under hösten leder du kursen *Brännässlan i människans tjänst*. Vad kan brännässlan göra för oss?

– Den tillsynes alldagliga brännässlan är en historiskt viktig kulturväxt och utgör en fantastisk resurs för hobbyodlare och självhushållare. Brännässlan är näringsrik och klassades som en viktig läkeväxt redan under Hildegard av Bingens tid på 1100-talet. I trädgården är den till nytta för både växter och djur då dagmaskar och tvestjärtar gärna övervintrar i brännässlans välutvecklade rotsystem eller i dess ihåliga stam.

Kursdeltagarna får prova nässelspånad, vad är det?

– Ordet nässla härrör sannolikt från tyskans ord för nät och redan under vikingatiden användes brännässlans starka fibrer till båt-tåg och fiskenät. Allmogen kände väl till hur man tog tillvara växtfibern som nyttjades både till säckväv och klädtyg, men de finaste, silkesliknade nässelfibrerna förädlades till nättelduk, nässeltyg.

Finns det något tips om man bränner sig?

– Brännässlor kallas dialektalt för nällor och när man blir nällad, bränner man sig på brännässlor. Då kan det faktiskt lindra om man baddar utslagen med brännässlans växtsaft. Om man däremot är nellad, så är man entusiastisk, intresserad, nyfiken och något otålig.

Vilka är Sällskapet Nellorna?

– Textilkonstnärinnan och trädgårdsentusiasten Kristina Ignestam är initiativtagare till Sällskapet Nellorna, som sedan hösten 2005 har utformat egna praktiska experiment utifrån de nedtecknade källor och recept vi fått tillgång till. Sällskapet består i dag av sju kvinnor och är ingen regelrätt förening, utan vi delar frikostigt med oss av våra kunskaper om denna stingsliga ört, som vi också presenterar i vår gemensamma bok *Brännässla – en älskad kulturväxt*.

Invigning av bågstångskåta, en restaurerad hjulkvarn och kultur-
arvsgrödor i hembygds-
parken. Det rör på sig,
landet över.

Har du tips från din förening?
Mejla gärna
redaktor@hembygdsforbundet.se

1 Diger fotobok från Hisingen

Sedan starten sent 1980-tal har Lundby Hembygdsförening på Hisingen i Göteborg samlat in och dokumenterat äldre fotografier från trakten. Nu har föreningen publicerat boken *Fotografier av ett svunnet Lundby på Hisingen* med 260 fotografier från perioden 1860–1930, samt 45 kartor och barndomsminnen från personer som vuxit upp på platsen.

2 Sydsamisk bågstångskåta i Offerdal

I juni invigdes den bågstångskåta Jon Kristian Joma byggt på Offerdals hembygdsgrd i Ede med musik, grillad renkorv och tal. "För mig handlar denna dag inte om invigningen i sig, utan att den utgör ett synliggörande av den samiska historien i Offerdal", säger föreningens ordförande Sara Swedenmark till Jämtlands tidning. På platsen finns belägg för renskötsel sedan åtminstone 1000-talet.

3 Vasstak på plats i Boarp

Palmagården i Boarps hembygdsgrd har fått nytt vasstak. På bilden syns Joar Nilsson och Olle Gustavsson som arbetade med taket under den hantverksmessa som lockade över 150 utställare och en stor publik till parken under tre julidagar. Bjäre Härads hembygdsförening driver också projektet Kulturarvsgrödor, där man bland annat odlar gamla kultursorter av ärtor och potatis i parken. Se kulturarvsgrödor.se

4 Skånska Lasses hus blir museum

Martin och Britta Hellström från Vadstena har köpt Skånska Lasses hus i Egeby, Mjölby och har startat en kulturförening som ska ha arrangemang och utställningar i huset. Bondkomikern Theodor Larsson (1880–1937) gav bland annat Tage Danielsson Elektricitetsvisan och Sven Wollter Bolsjevikvisan. I det lilla huset som nu ska bli museum bodde han med fru och elva barn.

5 Hjulkvarn repareras i Backamo

2011 stannade hjulen på Aröds kvarn för sista gången, efter att ha körts åtminstone en gång varje år vid tillräcklig vattentillgång. Men snart kan de snurra igen. Medlemmar ur Ljungskile hembygdsförening har under året samlats varje tisdag för att restaurera kvarnen från 1815.

6 Inte nudda mark i Vindeln

"För ett föredömligt och nyskapande arbete att genom inkluderande verksamhet göra traktens lokalhistoria tillgänglig och känd för breda målgrupper", löd motiveringen när Vindelns hembygdsförening utsågs till en av årets hembygdsföreningar i Västerbotten. Bland annat har föreningen arrangerat berättarkafé för förskolan och skapat en inte-nudda-mark-bana. Föreningen har också avslutat en ledarutbildning i Tidsresan-pedagogiken riktad mot barn.

6

2

7

7

Nytt och fräscht i Haverö

Nya duschar och toaletter finns nu på plats på hembygdsgrden i Haverö, där föreningen under året bytt ut den tidigare 1960-talsbaracken mot samtida hygienutrymmen. "Ofantligt mycket jobb", sammanfattar kassören Elisabet Adolph insatsen i Sundsvalls tidning.

8

Rivning stoppad i Lindesberg

Lindesbergs hembygdsförening överklagade tidigare i år kommunens beslut att godkänna rivning av Michelsonska huset, i centrala Lindesberg.

Länsstyrelsen gick på föreningens linje och rev upp rivningslov. Nu ställer föreningen krav på kommunen att bland annat avkräva fastighetsägaren en renoveringsplan innan årets slut.

5

4

1

3

Om Holland hade
betett sig på samma
sätt som Sverige
så skulle mer än
70 procent av landet
vara asfalterat i dag.

Anders Larsson, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet, säger till **extrakt.se** att vi omedelbart måste sluta bygga på odlingsbar mark, en resurs som kommer bli mycket mer värdefull i framtiden.

Scenkonst apropå skogens tillstånd

Spår i skogen är ett dokumentärt teaterprojekt där Teater Asoko vill återställa höga natur- och kulturvärden i markerna kring den oskiftade byn Gällerstena, i Ydre kommun i Östergötland. I augusti genomfördes en dygnslång inventering av den biologiska mångfalden i markerna kring byn. Teater Asoko har länge arbetat utifrån begreppet konstnärlig etnografi, där en plats är utgångspunkten. "Vi utforskar ett dokumentärt sceniskt berättande där vi inte ser konsten som en produkt, utan som ett sätt att förstå världen", berättar de.

Förutom det lokala arbetet i Gällerstena ska *Spår i skogen* också utmynna i en scenkonstföreställning som hösten 2024 går på turné i landet. **Se spariskogen.se**

3 tips

Radioserie

Fyra säsonger har hittills spelats in av P1:s sommarserie *Byrådet*. Programmen finns samlade på Sveriges radios sajt och den som missat dem har något att se fram emot. Givande och ofta mycket inspirerande lyssning om landsbygdens utmaningar och möjligheter. Svårt att välja? Börja med avsnittet "I det tysta", som spelats in på en byalagsträff i Björkeberg utanför Linköping där sju byalag samlas för att lära av varandra och blicka framåt. Programledare är den hallandsbördiga komikern Emma Knyckare.

Dokumentär tv-serie

Vildmarksdivan (SVT) sänds efter denna tidnings pressläggning, men låter på papper så intressant att den får lyftas fram osedd. I tre avsnitt följer filmaren Mattias Löw operasångerskan och multikonstnären Carina Henriksson, som efter ett antal år utomlands åter bor och verkar i uppväxtrakterna i Tornedalen. *GlesbygdsDivan* är namnet på både hennes produktionsbolag och ett alter ego. En stark drivkraft för Carina Henriksson är att lyfta in våra minoritetsspråk, meänkieli och samiska i en musikgenre där språken inte varit vanligt förekommande.

Fackbok

Matarvets trådar – Från antik fisksås till svenskt fredagsmys

Kanske kan denna antologi där forskare på lika sätt belyser matens kulturarv vara en inspiration i föreningens arbete, där många har samlingar och traditioner som på olika sätt berör lokal matkultur. Perspektiv som hållbarhet, turism och identitet belyses här i texter som avhandlar ämnen som håvfisketraditioner i Tornedalen, grönt matarv, typiska svenska traditioner, trendande maträtter och levande grisar som matförråd på fartyg.

Många bidrag avslutas med ett tidstypiskt recept.

Klä dig i Nordiska museets färger

Som ett led i att uppmärksamma sitt 150-årsjubileum har Nordiska museet låtit designern Alexander Stutterheim ta fram fyra plagg där han tolkar föremål ur museets samlingar. Kollektionen består av mössa, halsduk, raggsockor och vanar i museets färger och är tillverkad av ekologisk öländsk ull, på äldre stickmaskiner.

ELISABETH TOLL

ANDREAS VIKLUND / FILT

Emma Knyckare.

Vi bränner tjära på ett sätt som kanske inte gjorts på över 1 000 år på Gotland.

Ola Nyström, byggnadsantikvarie på Gotlands Museum, apropå den rekonstruerade tjärgrop man skapat utifrån arkeologiska fynd som gjorts på A7-området i Visby.

MATTIAS LOW

Carina Henriksson.

BLI BÄTTRE PÅ

Naturturism

Naturturismföretagen är en branschorganisation för företag inom naturturism och ekoturism i Sverige. Det är inte något för alla hembygdsföreningar, men för de som erbjuder eller överväger att erbjuda övernattningskan Naturturismföretagens pågående kunskapsserie om småskaliga unika

boenden kanske vara något. Projektet genomförs i samarbete med Region Halland och visithalland.com och ges i fem delar från oktober 2023 till mars 2024. Bygglov och regler, prissättning och marknadsföring hör till det som avhandlas. Se naturturismforetagen.se

TEMA

VÄV

Att skriva kort om vävens historia och roll är svårt. Berättelsen om väv löper tätt intill den om människan, hennes sagor och idéer.

De äldsta fynden av vävda textilier har hittats i östra Irak och är niotusen år gamla.

Att väva kan vara ett sätt att berätta, även om språket inte är talat eller skrivet.

I fyra reportage träffar vi vävstugor i Småland och Lappland, hälsar på hos vävkonstnären Morteza Golestani som bygger vävstolar av skrot och stockar på den jämtländska landsbygden och så besöker vi en unik lärlingsutbildning i sidenväveri i Stockholm.

”När jag väver känns det som att jag hedrar min farmor”

Projektledaren Lotta Granbom intervjuar deltagarna i 50 småländska och öländska vävstugor, däribland i Figeholm.

Vid vävstolen skapas hantverk, men också samhörighet mellan generationer. Virserums konsthall dokumenterar nu verksamheten i hela 50 vävstugor i Småland och på Öland.

TEXT OCH FOTO: FREDRIK LOBERG

Projektet VÄV kartlägger Virserums konsthall under 2023 hela 50 vävstugor på landsbygden i Småland och på Öland. Syftet är att synliggöra och lyfta vävstugornas betydelse och funktion i samhället, både historiskt, nutida och framtida. Intervjuerna ska resultera i seminarier, en utställning på konsthallen, och en bok.

– Vi hoppas också kunna bygga upp ett kontaktnät mellan vävstugorna, som lever vidare efter projektet, berättar projektledaren Lotta Granbom.

SlöjdFröjd är namnet på en av de vävstugor som Lotta Granbom har besökt. Den ligger i före detta förskolan Gullvivan i Bergkvara.

– Jag fick gamla tyger och en vävstol i avskedspresent av mina arbetskamrater. Det gav mig inspiration att börja väva, berättar Marita Engstrand som var en av initiativtagarna när Bergkvaras vävstuga startade år 2019.

SlöjdFröjds verksamhet ingår i Torsåsbygdens Slöjdförening, där Marita Engstrand är ordförande.

– Jag är keramiker och arbetar mycket med stengodslera. Men jag började längta efter att få jobba med tyger också, i alla dess färger.

Flera i gruppen SlöjdFröjd bär på expertkunskaper, eftersom de yrkesarbetat i många år som textillärare. En av dem är Kerstin Olsson.

Gunilla Barrdahl och Kerstin Olsson är två av de kunniga väverskorna i Bergkvara.

Kerstin Olsson växte upp i en familj som drev affär i Gamla Stan i Stockholm, med försäljning av bland annat arbetarkläder, linnen och handdukar.

– När jag var liten tog man vara på allt. Om jag fick ärva en klänning eller kjol var jag jätteglad!

– Under andra världskriget samlade man ihop alla ylleplagg, och återanvände dem.

Lisbeth Segerdahl från Bergkvara har också arbetat som textillärare.

– Det jag arbetar med nu är vad jag kallar en Pippimatta. Den är lite crazy. Jag väver den av gamla påslakan från när mina barn var

– Det känns bra att använda gamla garner som man sparat genom åren. Av dem kan vi väva disktrasor, grytunderlägg och våffelhanddukar, säger hon.

– Av tyget i gamla sidenklänningar från min mor och mig har jag gjort en väggbonad som jag kallar Minnenas fester.

Gunilla Barrdahl ingår också i SlöjdFröjd. Hon är textillärare och konsthantverkare, med inriktning på återbruk och hållbarhet. Av gamla Barometern-tidningar och en väggmatta har hon gjort ett praktiskt paraplyställ. Sin mans gamla stickade ylletröjor har hon tvättat, krympt och skapat stilfulla handväskor och ryggsäckar av.

– Textilier är en av vår tids största miljöförstörare, inte minst bomullsframställningen. Så om man köper en bomullströja måste man, för att minska skadan, använda den länge och återbruka den, säger Gunilla Barrdahl.

– I dag kan man köpa fem festklänningar på nätet för 1500 kronor, och skicka tillbaka de man inte använder. Det är ohållbart och skrämmande.

små. Det är jättetrevligt att väva in minnen på det sättet, säger hon.

KVINNLIGT HANTVERSKUNNANDE har inte dokumenterats, eller värderats, rättvist i den gemensamma historieber beskrivningen menar Virserums konsthall. Därför anser man det vara viktigt att samla kunskap om väven och berättelsen om de småländska och öländska vävstugorna. En förhoppning med projektet är att stärka den kreativitet som finns i vävstugorna.

Projektledaren Lotta Granbom är utbildad socialantropolog. Hon har levt med och studerat havsnomader i Sydostasien. Med dessa erfarenheter i bagaget har hon börjat intressera sig för livsmönster även i Sverige.

– Vad jag slås av under intervjuerna i vävstugorna är den starka gemenskapen, säger Lotta Granbom.

Många deltagare i vävstugorna beskriver att vävning ger lugn och harmoni, motverkar stress och kräver koncentration. Man kan inte tänka på annat när man väver.

Vid sina intervjutillfällen har Lotta Granbom mött några enstaka män och ungdomar. En majoritet av vävstugornas deltagare är kvinnor i pensionsåldern.

– Många har varit intresserade av vävning hela livet, men inte haft tid när de förvärvsarbetade. Efter pensionering finns mer tid, och då börjar man väva.

– Något som förvånat mig är att vävstugorna drivs på extremt många olika sätt – till exempel genom studieförbund, föreningar eller privat.

Om projektet VÄV

50 vävstugor i Småland och på Öland ska kartläggas. Syftet är att synliggöra och lyfta vävstugornas funktion och betydelse – på landsbygden och på mindre orter – historiskt, nutida och framtida. Förhoppningen är att stärka den kreativitet som finns i vävstugorna, genom kunskapsutbyte och kreativitets-injektioner.

Intervjuerna ska resultera i flera seminarier, en utställning i konsthallen 2024 och en bok med presentation av varje vävstuga.

I ETT KÄLLARUTRYMME mitt i Figeholm träffas en vävgrupp varje vecka. Flera av dem har relation till vävstolar sedan barndomen. En av dem är Cecilia Hultén Lundin. I en årskrönika från Långasjöns hembygdsförening berättar hon om sin farmor Hulda Hultén – som i början av 1900-talet vävde mattor och dukar i Långasjö på beställning, för att få hushållets ekonomi att gå ihop. På skolloven när Cecilia Hultén Lundin var barn brukade hon väva tillsammans med sin kunniga farmor.

–Hulda hjälpte mig att väva mattor och möbeltyg. Hon och hennes syster Ida brukade prata mycket vävning.

Cecilia har arvt farmor Huldass vävstol, hennes dukar och vävnader.

–Men jag har inte vävt sedan jag var 18 år. Småbarnsliv och arbete här i Figeholm kom emellan. Farmors vävstol vek jag ihop och lade i en gammal sängbotten.

När Cecilia Hultén Lundin blev pensionär, och hörde talas om planerna på en vävstuga i Figeholm, var hon snabb med att anmäla sitt intresse. Att börja väva igen efter alla dessa år, känns som att hylla farmor Hulda, förklarar hon.

–Kanske kommer jag också att plocka upp hennes gamla vävstol en dag, säger Cecilia Hultén Lundin.

I början av 2023 firade vävstugan i Figeholm ettårsjubileum med bubbeldryck och samkväm. Inga-Lill Hobro tog initiativet att starta vävstugan.

–Jag har arbetat på ett dagcenter i Stockholm, där vävning var en av de mest populära aktiviteterna, berättar hon.

Inga-Lill Hobro har i många år ägnat sig åt hästskötsel på fritiden.

–När hästlivet tog slut letade jag efter något annat roligt att göra. Jag gillar ju att väva, men tycker att det är trevligare att vara tillsammans med andra, än att sitta hemma vid min vävstol.

–Därför började jag lyssna runt här i samhället, om det fanns intresse för att starta en vävstuga.

Inga-Lill Hobro fick lov att använda en källarlokal i ett hyreshus i Figeholm, som hon städade och tönade på saker. Hon började leta bland tidningsannonser och på Blocket efter vävstolar. Flera Figeholmsbor gav bort sina vävstolar till den nya vävstugan.

–Intresset visade sig vara större än förväntat. Vävstolarna är frekvent använda. Vi är tio aktiva vävare, vilket är precis lagom. Några i samhället som

”Sin mans gamla stickade ylletröjor har hon tvättat, krympt och skapat stilfulla handväskor och ryggsäckar av.”

väver hemma kommer dessutom hit för att varpa, säger Inga-Lill Hobro.

Rose-Marie Gustafsson bodde i Uppsala och gick en gång yrkeskurs i vävning, för att hon planerade att bli textillärare. Hon blev i stället fritidspedagog och kom inte i kontakt med någon vävstol på många år. Sedan flyttade hon till Figeholm och blev pensionär. Då skapade Inga-Lill Hobro en vävstuga i källarlokalen nedanför hennes lägenhet...

–Jag tycker om att ta vara på gammalt, slitet material, som ett påslakan eller en gammal kjol, säger Rose-Marie Gustafsson.

–Det är meditativt att arbeta med något som tar tid, förklarar hon.

Gruppdeltagarna i Figeholm har vävt varsin handväska av videoband, som blivit deras klubbväska. I källaren har en gemenskap börjat växa fram. Gruppen samlas vid samlingsbordet mellan vävstolarna för att fika, besluta om gemensamma inköp av garn, planera vem som ska göra vad på varje vävstol. Ibland äter de pizza tillsammans eller möts i kortspelet vändåtta.

–Det är en utmaning att ha koll på alla trådar i vävstolen, men vi hjälper varandra och det är roligt när ens verk börjar ta form, förklarar Maud Ericsson, en av de nya väverskorna i Figeholm.

Cecilia Hultén Lundin och Rose-Marie Gustafsson i Figeholm har använt videoband för att väva handväskor.

De utbildar nästa generations siden- vävare, ullrådgivare och repslagare

Tre nya sidenvävare utbildas nu vid K A Almgren sidenväveri och museum i Stockholm. Utbildningen ges av Hantverksakademin, vars specialutformade lärlingsprogram bidrar till att hålla särpräglade kunskaper vid liv.

TEXT OCH FOTO: JENNY DAMBERG

När den förra vävaren vid K A Almgren sidenväveri och museum på Södermalm i Stockholm närmade sig pension stod verksamheten inför en kris. Utan vävare, ingen produktion. Och inte heller någon vidare förmedling av det immateriella kulturarv man vill vårda och förmedla.

– Att vävstolarna används är en förutsättning för att vi ska kunna leverera beställningar. Det är också en förutsättning för att vi ska kunna berätta om den svenska textilindustrins historia. En tyst och tom maskinpark som ingen vet hur den ska användas har inte så mycket att förmedla, säger museichefen Anna Hedtjärn Wester.

K A ALMGREN HAR fyra stycken så kallade jacquard-vävtolar där väven tillverkas genom att varptrådarna höjs och sänks individuellt. Mönstret styrs av hålkort. Den halvmekaniska vävstolstypen, som uppfanns år 1805 av Joseph-Marie Jacquard, tillämpar binär digitalteknik, samma teknik som är förutsättningen för dagens datorer.

De tre lärlingarna ska inte bara lära sig väva jacquard, de ska också få kunskap att hantera och reparera den 150-åriga maskinparken. Landet över finns i dagsläget inte mer än en handfull personer som behärskar hela jacquardprocessen, bland annat vid Klässbols linneväveri i Värmland.

UTBILDNINGEN HAR extern finansiering, som verksamheten själv har sökt. Kursplanen är utformad i samarbete med Yrkehögskolan Hantverksakademin i Stockholm. För att lärlingstiden ska utmynna i en yrkehögskoleexamen behöver utbildningen genomföras inom ramen för Myndigheten för yrkehögskolans verksamhet. Kontakten med myndigheten hanteras av Hantverksakademin.

– Det är otroligt roligt att få vara med och inte bara bevara, utan utveckla, kunskaper som håller på att dö ut. Det småskaliga hantverket och företagandet är, och kommer att vara, en viktig del av samhället och arbetsmarknadens utveckling. Att bibehålla och utveckla de smala hantverksyrkenas mångfald är väsentlig även ur ett kulturbevarande perspektiv då många av dessa hantverk annars riskerar att dö ut, säger Hantverksakademins rektor Hilde Altern.

Inom textil verksamhet vill hon gärna lyfta fram ytterligare en yrkesroll: Ullrådgivaren. Två

är färdigutbildade, en tredje läser för närvarande.

– Ullrådgivaren är i korthet länken mellan köpare och säljare av ull och arbetar för att öka utnyttjandet av ullen. Ullrådgivaren är också spinnare och lär sig det praktiska hantverkskunnandet kopplat till ullhantering hos ett spinneri.

MED VISS REGELBUNDENHET hör enskilda yrkesutövare av sig för att höra om skolan kan bistå i att förmedla kunskaper till nästa generation. Det kan handla exempelvis om träformstillverkning för glastillverkning.

– Oftast är det någon som mejlar eller ringer till och beskriver en problematik kring ett yrkesfortlevnad och frågar om vi kan hjälpa till. Därefter tittar vi på möjligheten att göra något inom ramen för vår utbildning och gör en planering tillsammans. Matchningen mellan mästare och lärling sker i regel genom att lärlingen tar kontakt med en mästare, som lärlingen har hittat själv eller som vi har tipsat om, och provpraktiserar där för att de ska kunna "känna på" varandra lite. Om kemin fungerar och de upplever att de fungerar ihop säger mästern ja till att ta emot. Det behövs att båda känner att de fungerar ihop, berättar Hilde Altern.

Ett exempel på ytterligare ett museum som nyligen tagit hjälp av Hantverksakademin för att hålla verksamheten vid liv är Repslagarmuseet i Älvängen, några mil norr om Göteborg.

– De har Sveriges längsta repslagarbana, som också lär vara den enda fungerande i landet just nu. De insåg att de, för att kunna fortsätta verksamheten, behövde säkerställa kompetensförsörjningen. Museet har nu en lärling från Hantverksakademin.

Anna Hedtjärn Wester

Hilde Altern

Mer om K A Almgren sidenväveri och museum

När produktionen låg på topp på 1870-talet lämnade 90 000 sidensjalar årligen vävstolarna hos K A Almgren på Södermalm i Stockholm. Sedan 1950-talet har den största delen av tillverkningen hos K A Almgren varit olika typer av ordensband. Med jämna mellanrum får man också beställningar på textilier från svenska kulturmiljöer, där originalen blivit slitna eller uttjänta.

Lärlingsutbildningen Vävskifte pågår till och med sommaren 2025. Museet är öppet måndag till lördag kl 12–16. Utbildningen pågår i lokalerna och besökare kan följa lärprocessen. Se kasiden.se

En uttjänt flotte, en gammal gungställning eller stammarna från en rejäl björk. Allt kan bli en vävstol i Morteza Golestanis händer. Som barnarbetare i Afghanistan lärde han sig hantverket att knyta mattor, på den jämtländska landsbygden har han hittat sitt eget uttryck.

TEXT OCH FOTO: IDA SÄLL

**”Jag var
en maskin då,
här får
jag vara
konstnär”**

Morteza Golestani
med hunden Molle.

I mytologiska berättelser kan väven vara ett vittne, en sorts textil budbärare. I den romerska, grekiska och nordiska mytologin är också varje människas öde en del i den stora livsväven. Hennes livstråd spinns och klipps av ödesgudinnorna, som är väverskor. Väverskornas beslut kan inte ändras, inte ens av gud.

På latin har betyder "textus" både "text" och "textil", och samma dubbelhet finns i grekiskans "hýfos". Bilden av texten och språket som just en väv, är således även den vedertagen sedan länge.

När den här texten börjar rullar en bil genom en jämtländsk skog. Det hållregnar, och det är Sara som kör.

– Sedan Morteza kom hit har jag blivit mindre hemmablind. Allt finns ju här, säger han – skogen är full av träd och bär, och man kan gå ut utan att vara rädd. Han ser bara möjligheter. Här kan man göra allt man vill.

SÅ ÖPPNAR SIG skogen, och ett par minuter senare är vi framme i byn. När vi parkerar på den sluttande gräsmattan har himlen hunnit ljusna.

Morteza Golestani möter oss på gårdsplanen, tätt följd av en skällande men mycket vänlig hund. På gården utanför Östersund bor också två katter,

en hund, några får och en blåögd islandshäst. Här placerades han 2015 av Migrationsverket.

Nu visar han och Sara mig in i köket. Hunden är ålderstigen och följer oss i hasorna.

Efter ett år i Sverige var Morteza rastlös, berättar han.

– Jag ville arbeta. Jag ville väva.

Han pratar lite svenska, men mest är det Sara som tolkar vårt samtal här i köket. Det gemensamma språket har hon och Morteza hittat på allt eftersom: en väv av svenska, engelska, arabiska och dari, som är Mortezas förstaspråk.

– I början var det många missförstånd, berättar Sara. Men det är lättare att hitta ett språk när man arbetar med något. Det sker så många naturliga upprepningar. Den tjugonde gången man ber om en sax, då vet man vad det heter.

Men för att Morteza skulle kunna börja väva i Sverige krävdes mer än en sax. Han behövde en vävstol.

– Saras kompisar försökte hjälpa mig. De ville bygga vävramar av gamla fönster. Någon gav mig en liten ram för bildväv.

Han skrattar.

– Alla var väldigt snälla, men jag försökte förklara att ramarna inte var starka nog för det jag ville göra.

MED SARAS VÄLSIGNESE gick Morteza ut i skogen bakom gården och fällde en björk. Björkplankorna skruvade han ihop med delar av en gammal gungställning. Efter en dags arbete var den nya, stora vävstolen klar. Och i väntan på besked om uppehållstillstånd började Morteza väva och knyta. Det gör han fortfarande.

Hantverket lärde han sig i Afghanistan som barn. Liksom många andra unga arbetade han sedan med att väva mattor från tidig morgon till sen kväll. I lokalerna var det 40 grader varmt och det förekom våld. Barnen bar blöta kläder för att orka.

–Vi längtade ofta hem, och efter att vara utomhus, spela fotboll.

Mattorna exporterades till Europa. En gång i veckan hade man ledigt.

–Då var vi glada och köpte glass och spelkolor. Men jag var en maskin då. Här får jag vara konstnär.

I dag står Mortezas första svenska vävstol i källaren och fungerar främst som förvaringsutrymme. Det är tidig höst och dagen har fortfarande många ljusa timmar. Då är han helst utomhus.

–Jag går i skogen och samlar inspiration till mönster och material. Eller så bygger jag.

Morteza tillhör den förföljda folkgruppen hazarer, och har varit på flykt hela sitt liv – först i Afghanistan, därefter Iran och Pakistan. Han har inte gått i skolan, utan tillskansat sig kunskap på egen hand, genom att göra och göra om. I trädgården står ett vindskydd vävt av sly. Uterummet och det lilla växthuset har han nyss byggt färdigt. Det större växthuset har fått sin stengrund men väntar på väggar. Även kammarna han använder till vävstolen har han tillverkat själv, av remsor av gamla ugnsplåtar, ett sågblad och ett knippe bordsknivar.

–På många sätt känner jag igen Mortezas tanke-sätt från min farmor och farfar, säger Sara.

–Behöver man ett verktyg så tillverkar man det. Vill man ha en stol, då bygger man en stol.

TIDIGARE I ÅR färdigställde han sitt mest omfattande projekt hittills – en matta som knöts under nio månader i samarbete med konstnären och formgivaren Shabnam Faraee.

–Väv har en lång livslängd i förhållande till andra textila material, berättar Shabnam Faraee när jag når henne på telefon.

Shabnam Faraee.

– Jag har en fantasi om att när människan dött ut, men senare kommit tillbaka på jorden – då ska den här mattan hittas. Och då ska man förstå mer om hur det var på vår tid.

Shabnam Faraee kontaktade Morteza Golestani efter att ha läst om hans hantverk i tidningen Hemslöjd.

”Sju sorters blommor”, som den nyss färdigknutna mattan heter, lånar sina motiv från det svenska landskapet. På tre kvadratmeter möts konstnär och hantverkare – kunskap och traditioner från svensk, iransk, kurdisk, pakistansk och afghansk kultur.

Shabnam Faraee är uppvuxen omgiven av vävda material.

– I Iran är mattor en viktig del av inredningen, som man ofta pratar om. Man berömmar ofta mattorna när man besöker någons hem. Eller diskuterar när man ska köpa en ny matta, och hur den ska se ut.

Har den traditionella mattan hög status i Iran?

– För den som äger den, absolut. Men den som tillverkar mattan utför ofta ett väldigt tungt arbete.

”Sju sorters blommor” är den första traditionella iranska matta Shabnam Faraee formgett.

– Innan man börjar behöver man veta hur många knutar man ska göra per sju centimeter, och hur många färger man ska använda. Det är avgörande för varpen, och hur man väljer garn.

Ullen i mattan kommer från de kurdiska bergen, och har färgats med bland annat valnötsskal och indigo. Sammanlagt består den av 20 färger och en miljon knutar.

HAKAN JULANDER

”Sju sorters blommor” är ett samarbete med konstnären och formgivaren Shabnam Faraee.

– Jag hade tre konsulter i Iran som jag ställde frågor till under arbetets gång.

Bland annat samarbetade Shabnam Faraee med en kvinna i Shiraz. Hon gjorde en karta efter Shabnams teckningar, som Morteza kunde följa.

– Hade han utgått direkt från mina teckningar hade det blivit en annan sorts matta, med naivistiskt mönster, eftersom det inte hade gått att följa min design exakt. Det hade också kunnat bli fint, men det var inte den sortens matta vi ville göra den här gången.

SAMMANLAGT RYMS ÅTTA personers arbete i ”Sju sorters blommor”. Projektet har finansierats med stöd från Konstnärsnämnden och pågått i sammanlagt fem år. Slutfinishen gjordes på plats i Iran, där mattan putsades, tvättades och torkade i solen.

– Det kan vara svårt att samarbeta om inte alla är lika engagerade, men i det här projektet gick alla *all in*, och var hundra procent fokuserade. När man jobbar med saker så här länge måste man vara envis för att det ska bli klart.

Under sommaren har ”Sju sorters blommor” visats på Textilmuseet i Borås och från november hänger den på Röhsska museet i Göteborg.

Vad känner du för mattan nu?

– Jag är lite trött på den, skrattar Shabnam Faraee.

– Jag är jätteglad för att den är ute på turné, men nu får den ha sitt eget liv och klara sig utan mig. Jag vill att mattan, och berättelsen om den, ska möta många människor.

HISTORISKT HAR VÄVEN i sig själv ofta fungerat just som en berättare. Innan skriftspråket vävde generationer av kvinnor nämligen symboler och bilder som dokumenterade sin tids myter, händelser och trosuppfattningar. Som en sorts textuell praktik, innan texten.

Vilken är då berättelsen om ”Sju sorters blommor”? Jo, den om människor som Morteza, menar Shabnam Faraee.

– Människor som han, som kan mycket, och bor på landsbygden och eller i stan. Vi behöver hitta dem och ta del av deras kunskap.

– Jag hoppas att ”Sju sorters blommor” kommer att hänga i en offentlig miljö en dag, så att alla kan se den.

” När man jobbar
med saker så här
länge måste man vara
envis för att det
ska bli klart. ”

Vävredskap tillverkade
av remsor av ugnsplåtar,
ett sågblad och uttjänta
bordsknivar.

Det mesta i trädgården har Morteza Golestani byggt själv, av restmaterial och virke från skogen.

Nedan: Morteza med sin första svenskvävda matta

Liten väv med inspiration från Överhogdalsbonaderna, som vävdes i Härjedalen på 1000-talet. Den går numera att beskåda på Jamtli i Östersund.

Tillbaka till huset utanför Östersund. Hunden, han heter Molle, har somnat raklång i hallen.

I vardagsrummet står vävstolen kvar från arbetet med "Sju sorters blommor". Den är mestadels i metall, och konstruerad av stommen till en gammal flotte som låg slängd bakom ett garage i byn.

I köket fyller Morteza på sin kaffekopp. Ser han Jämtland sitt hem nu?

–Ja, det gör jag. Här kan leva ett normalt liv. Jag har det väldigt bra här.

Tänker du mycket när du väver? Eller är vävning ett bra sätt att slippa tänka?

–Om jag jobbar med andras mönster behöver jag hela tiden räkna, och se till så att designen blir rätt. Men om jag jobbar fritt kan jag försvinna i väg i tankarna. Kanske tar jag en paus och går en promenad i skogen. När jag kommer tillbaka lägger jag till en kotte i mönstret.

Vilken är den roligaste fasen i arbetet?

–När jag kommit längre än halv-vägs. Sedan blir jag gladare och gladare – snart klart! När jag är färdig är jag stolt, men då vill jag gå vidare och jobba med annat.

HANS SENASTE PASSION är den svenska trasmattan. Där finns det finns plats för just improvisation, egna idéer.

–Det går lite fortare att arbeta med trasmattor och jag behöver inte hjälp av någon. Jag kan göra allting själv. När mattan är klar slipar jag den med rondell.

Och medan materialkostnaden för en traditionell, iransk matta i ull är minst 15 000 kronor, är förstås trasorna nästintill gratis.

–Vi har köpt mycket på loppis, och fått mycket av kvinnor här som samlat på sig trasor och garn hela livet.

Sara har bott här i bygden i hela sitt liv.

–Många äldre damer här är väldigt glada i Morteza. De är inte vana att män, och framför allt inte män i den yngre generationen, engagerar sig i deras intressen – att väva och baka. Sådant som de gjort hela livet.

Det bakade ligger på köksbordet: mjukt tunnbröd, kavlat och gräddat i bagarstugan tillsammans med en granne.

I framtiden vill Morteza Golestani utforska hur varpen skulle kunna rymma fler material. Sådant han hittar i skogen, eller på loppisar.

–Jag vill jobba med min egen design. Göra mattor som är konst och ställa ut dem. Jag skulle vilja ha med trä, metall och rötter i väven. Kanske pärlor.

"Är man på dåligt humör kan man väva en matta och slå på ordentligt"

Gun-Britt Nilsson är aktiv i Tärnaby hembygdsförenings vävsektion. Vävstollarna har 16 vävstolar, en shop, utställningsprogram – och en stark gemenskap.

BERÄTTAT FÖR IDA SÄLL

"VÄVNING HANDLAR OM gemenskap, och det förenar folk i olika åldrar. Vävsektionen i Tärna hembygdsförening har funnits sedan 1970-talet. Vi är kvinnor mellan ungefär 30 och 85 år och vi kallar oss för Vävstollarna. Man kan säga att det är vi som håller i gång det mesta i föreningen. På nationaldagen och på Fars dag inviger vi en ny utställning med hembygdstema i vävstugan, och så säljer vi fika förstås. Ibland ordnar vi aktiviteter och kurser för att dra in pengar till strömmen.

Innan pandemin var vi ungefär 20 stycken som sågs varje vecka. Men den jädrans pandemin, han förstörde mycket. Vissa äldre slutade komma och med dem försvann väldigt mycket kunskap.

Vi försöker värva nya medlemmar när vi har öppet hus. Det är inte helt lätt, eftersom Tärna inte är särskilt stort. Men det händer att någon nyinflyttad är intresserad.

Min mamma lärde mig väva när jag var i tioårs-åldern, så jag har vävt i hela mitt liv. När jag var strax över 20 år åkte jag till Wyoming i USA för att jobba på restaurang och åka skidor. Innan jag reste i väg spikade min pappa ihop en stor låda, så att jag kunde ta med mig en vävstol. I Jackson Hole där jag bodde de där åren blev vävningen ett

sätt att koppla av, och ett extraknäck. Många som beställde trasmattor av mig då var amerikaner med rötter i Skandinavien.

IBLAND ÅKER Vävstollarna på studiebesök till andra vävstugor i Sverige eller Norge. Då pratar vi vävtekniker och får ny inspiration. Och ibland kommer det folk hit och besöker oss, också.

Vår vävstuga är en gammal AMS-barack, ett rött hus som en gång i tiden uppfördes av Arbetsmarknadsstyrelsen för att användas som bostad åt arbetare.

Det fanns tre baracker i Tärna – två revs och en blev kvar. Hembygdsföreningen fick förfrågan om att köpa huset. Jag tror priset var en krona. Sedan vi köpte det har vi renoverat allt eftersom – sökt pengar, bytt fönster och satt in värmepumpar.

I det stora samlingsrummet träffas vi varje tisdag klockan 18 och bestämmer vad vi ska väva. Vi har pyttesmå vävstolar som man kan väva en grytlapp i, och stora vävstolar där man kan väva en hel pläd med en bredd på 120 centimeter. Vi har också två Kontramarsch. Med hjälp av dem kan man väva mer invecklade mönster.

"Det passar bra att väva i grupp, för då finns det alltid någon man kan fråga om man kör fast"

”Vävning behövs i samtiden eftersom det är en sorts återbruk”

Vi har många vävstolar eftersom folk som slutat väva på grund av ålder har skänkt sina vävstolar hit. Men, nu har vi nått max. Vi har 16 vävstolar, och inte rum för några fler. Det känns tragiskt, faktiskt.

I vår lilla shop säljer vi dukar och mattor som vi har vävt. Vi säljer också fälltäckan. Det är en sorts vävda, vackra, ylltäckan fodrade med fårskinn som man hade förr när man åkte häst och vagn.

Det passar bra att väva i grupp, för då finns det alltid någon man kan fråga om man kör fast. Och så får man ju idéer av varandra! Ibland väver vi varsin bit på samma varp. Det är roligt, för då hinner man väva flera olika saker. Om man har en vävstol hemma sätter man ju upp 15-20 meter

varp, och så ska man väva precis allting själv.

Jag hoppas att fler ska upptäcka hur kul det är att väva. Har man ett stressigt jobb om dagarna kan man gå till vävstugan en stund om kvällen, för när man väver blir man alldeles lugn. Man tänker på det man gör och hinner inte fundera på annat. Och är man på dåligt humör, riktigt förbannad över något, då kan man väva en matta och slå på ordentligt för att få ur sig ilskan.

Vävning behövs i samtiden eftersom det är ett sorts återbruk. En trasmatta väver man av trasor från vilken sorts tyg som helst, så länge det är bomull. Vi får mycket lakan och andra textilier till skänks. Vävstollarna har nog med material för att väva mattor i hundra år framåt.”

Därför blir tidningen digital

Sveriges hembygdsförbunds generalsekreterare och *Bygd och Natur*s ansvariga utgivare Jan Nordwall om bakgrunden till beslutet att tidningen från och med 2024 återfinns på **bygdochnatur.se**

Trots att Sveriges hembygdsförbund har runt 400 000 medlemmar har tidskriften endast haft omkring 11 000 prenumeranter. Efter som varje förening som är ansluten till förbundet har rätt till fem gratisprenumerationer har intäkten från prenumerationer varit blygsamma. Under många år – kanske under alla år som tidskriften getts ut – har det funnits förhoppningar att fler medlemmar ska prenumerera, men så har aldrig skett. Kanske kan förklaringen sökas i hembygdsrörelsens lokala karaktär. Man är sin förening närmast och känner sig då inte berörd av det som sker på riksplånet. Det är synd eftersom Bygd och Natur alltid försökt uppmärksamma frågor av gemensamt intresse för hembygdsrörelsen.

Mediabranschen befinner sig sedan flera år i en digital omställning. Det stora flertalet människor har nu ett annat beteende när de tar del av information och nyheter. Detta påverkar även Sveriges hembygdsförbund. Kostnaderna för att trycka och distribuera papperstidningar ökar för varje år och steg under 2022 kraftigt med anledning av inflation och höga energipriser. Kriget i Ukraina har också bidragit till att priset på papper skjutit i höjden.

RIKSFÖRBUNDET VILL NÅ så många som möjligt samtidigt som vi måste hushålla med resurserna. Vi kan då inte motivera kostnader uppåt 1 miljon kronor per år – vilket är nästan en tiondel av förbundets omsättning – när tidskriften läses av färre än 3 procent av medlemmarna.

Det viktigaste med omläggningen till digital utgivning är därför att vi behöver nå fler läsare – både medlemmar och allmänhet. Digitalt producerade artiklar kan enkelt delas i sociala medier. De kan läsas i datorn och i mobilen. Men de kan också skrivas ut för dem som föredrar att läsa på papper. Vi hoppas också att fler medlemmar kommer att söka information på **hembygd.se**, som

under de senaste åren utvecklats till ett kraftfullt hjälpmedel där ni hittar mycket information till nytta för föreningarnas arbete. En uppmaning till alla föreningsaktiva är att utforska **hembygd.se/medlem**. Där hittar ni handledningar, tips på bidrag att söka och mycket annat.

VI ÄR MEDVETNA om att alla medlemmar inte har möjlighet att på ett enkelt sätt ta del av digitalt material. Bredband saknas i vissa delar av landet och alla har inte tillgång till dator även om det stora flertalet använder smarta mobiltelefoner. Vi förstår om ni kan komma att uppleva detta som en försämring. Pandemin visade samtidigt att många – rentav väldigt många – medlemmar tog klivet över den digitala tröskeln. Riksförbundet har aldrig tidigare kunnat nå så många människor över hela landet som med de webinarier som vi hållit i olika ämnen. Vi ser därför att tiden är mogen för att riksförbundet endast ska arbeta digitalt. Vi kan nå fler och till en lägre kostnad.

Bygd och Natur ska även fortsättningsvis präglas av hög kvalitet på det journalistiska innehållet. Vi fortsätter samarbetet med Jenny Damberg som redaktör. Med digital utgivning kommer innehållet i en jämn ström i stället för tre-fyra gånger per år, vilket betyder att det kommer att vara mer aktuellt.

Alla kommer kunna ta del av innehållet på tidskriftens hemsida och ni kommer också kunna prenumerera genom att ange er e-postadress och få utskick när något nytt publicerats.

Mer information kommer under hösten via de nyhetsbrev som förbundet ger ut varje månad. Besök **hembygd.se/nyhetsbrev** för att teckna en prenumeration på det redan nu.

Jan Nordwall,
Generalsekreterare Sveriges hembygdsförbund
och ansvarig utgivare Bygd och Natur

BYGD OCH NATUR

Blir
digital

Du läser det sista pappersnumret av Bygd och Natur. Från och med 2024 blir tidningen helt digital. Följ oss framöver på **bygdochnatur.se** – men först, en tillbakablick på 104 år av tidningshistoria.

TEXT: JENNY DAMBERG

SVERIGES HEMBYGDSFÖRBUNDS styrelse har beslutat att lägga ner Bygd och Natur i tryckt form. Att inte längre trycka och distribuera tidningen i pappersform sparar stora resurser – som kan gå till annan verksamhet inom förbundet.

I papperstidningens ställe lanseras inom kort en digital version av tidskriften på adressen **bygdochnatur.se**, dit redaktionen hoppas att både befintliga och nya läsare ska hitta. Vi kommer också att starta ett nyhetsbrev, som vi hoppas så många som möjligt ska vilja prenumerera på. Förhoppningen är att även fortsatt lyfta, belysa och inspirera den viktiga verksamhet hembygdsrörelsen landet över står för.

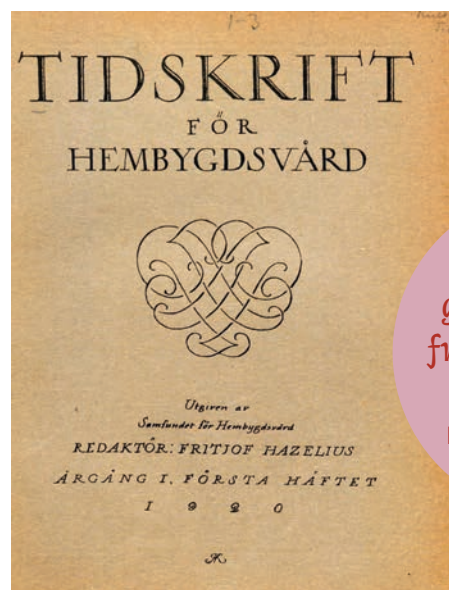
Papperstidningar har sina fördelar, men nätet har andra. Inte minst öppnar digitala plattformar upp för mer löpande rapportering, vilket varit något som saknats med nuvarande utgivningstakt.

Även om tidningen inte försvinner är detta ett stort skifte i Bygd och Naturs historia, och vi tar därför tillfället i akt att blicka tillbaka på 104 år av tidskriftsproduktion.

1920-tal STARTEN

1916 grundades Samfundet för hembygdsvård av fem arkitekter. Hembygdsvård var vid tiden ett begrepp som omfattade såväl samhällsförändring som bevarande. 1920 startade *Tidskrift för hembygdsvård*, där rörelsens ledande arkitekter skrev en stor del av materialet. "Det är arkitekterna, som det närmast åligger att vårda vårt lands byggnadskonst och att ställa sig i spetsen för de strävanden, som går ut på att skapa goda och vackra hus samt att vårt lands naturskönhet icke förvanskas av en missriktad och smaklös byggnadskonst", klargörs det i nummer 1, 1920.

1929 låg upplagan på 8 000 exemplar, för att därefter sjunka.

Läs fler
gamla nummer
från 1920–1972 på
[hembygd.se/shf/
bygdochnatur100ar](http://hembygd.se/shf/bygdochnatur100ar)

1930-tal:

SLÖJDSTRID

1930 arrangerades Stockholmsutställningen, som lockade nästan fyra miljoner besökare och presenterade det som skulle bli folkhemsvarianten av den på kontinenten med accentuerade modernismen. Till de minst imponerade besökarna hörde Carl Malmsten. I *Tidskrift för hembygdsvård* ondgör sig möbelformgivaren över den funktionalistiska arkitekturen som "halva uthus för troll", "psykopatiska radhusbaracker" och interiörer där allt "frammanar känslan av att man råkat in i ett cell-fängelse, där förbrytare skola spärras in för att genom psyko-fysisk tortyr bringas till vansinne". I nästa nummer svarar utställningens huvudarkitekt Sven Markelius att det "må vara Malmstens ensak att hysa en till fasa gränsande motvilja mot stora fönster och stålrörsstolar", men att hans personliga smak knappast kan framföras med anspråk på att vara allmängiltig.

Inom hembygdsrörelsen fanns nu också en ny generation som välkomnade funktionalismens idéer. Företrädarna för de motstridiga synpunkterna kom inte överens och under ett antal år dalade medlemstalet för föreningen med omkring 15 procent per år. Det vände när John Nihlén anställdes som biträdande sekreterare år 1935. Han skulle komma att stanna i 30 år och göra avgörande insatser för rörelsen. Tidigt lanserade han begreppet social hembygdsvård. Nihlén försökte

BYGD och NATUR

TIDSKRIFT FÖR HEMBYGDSVÅRD OCH NATURSKYDD

Utgiven av Samfundet för Hembygdsvård och Svenska Naturskyddsföreningen

Utkommer årligen med sju häften och en årsbok

Årgång 1 • Nr 1 • 1939

Utgör 20:de årg. av Tidskrift för hembygdsvård och 30:de årg. av Sveriges Natur

Ansvarig utgivare: Fil. dr JOHN NIHLÉN • Redaktörer: Fil. lic. NILS DAHLBECK och Fil. dr JOHN NIHLÉN • Redaktion: Mästersamuelsgatan 3, Stockholm, Telefon 11 94 44

BYGD OCH NATUR

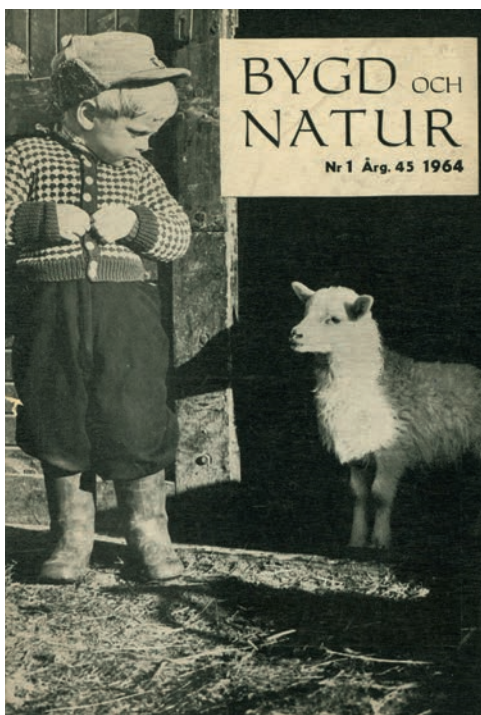
Så blir namnet på vår nya tidskrift, som utgör gemensamt organ för Samfundet för Hembygdsvård och Svenska Naturskyddsföreningen. De gamla föreningsorganen *Tidskrift för hembygdsvård* och *Sveriges Natur*, som utkommit, den förra i nära 20 år, den senare i nära 30 år, ha därigenom upphört och i deras ställe sättes denna tidskrift, vars namn innebär ett program. Årgången kommer att omfatta över 400 rikt illustrerade sidor, fördelade på sju häften och en större årsbok över ett svenskt landskap. Medlemmar, som betala en årsavgift av 5 kr., erhålla tidskriften gratis. I boklådan kommer den att kosta 7 kr.

Vi ge inga stora utfästelser. *Bygd och Natur* får tala för sig själv. Men det är vårt hopp att detta nya organ för svensk bygde- och landskapsvård skall bidra att berika hembygden och fördjupa studiet av såväl bygd som natur.

RED.

1

också få till stånd ett samgående med Svenska naturskyddsföreningen och Svenska ungdomsringen för bygdekultur. Det blev aldrig av, men resulterade däremot i ett namnbyte på tidskriften som man tänkt skulle ha blivit gemensam för den nya organisationen. Så uppstod *Bygd och Natur*.

1940- till 60-tal:

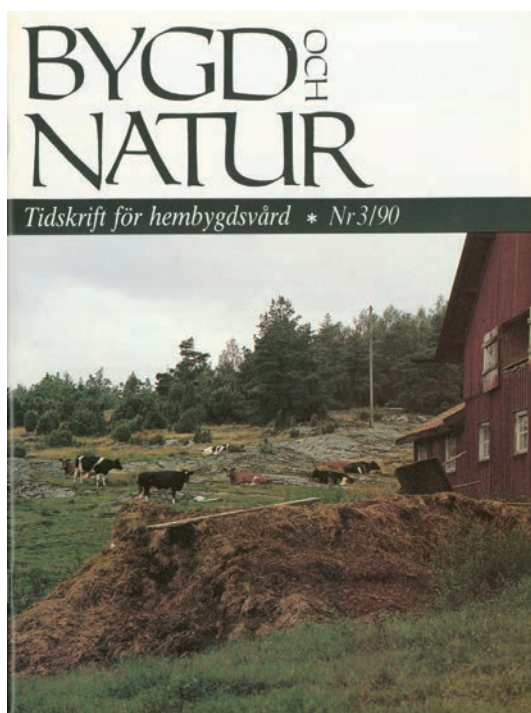
VÄGAR, VATTENKRAFT OCH LANDSKAPSVÅRD

1939 anställdes med statliga medel en vägvårdskonsulent vid Samfundet. Mycket av verksamheten de kommande åren präglades av hur naturvärden och kulturminnesmärken skulle skyddas i samband med den kraftiga utbyggnad av vägnät och energiförsörjning som stod för dörren.

Tidningen var i viss mån ett forum för denna diskussion.

Tidningen publicerade texter av författare och intellektuella. Harry Martinson skrev om folktro (nr 2 1946) och Elin Wägnér om traditioners känslomässiga värde i essän "Receptet på enrisdricka" (nr 1 1942).

Under perioden hade Samfundet rollen som ett av de sakkunniga organen i frågor om naturskydd och landskapsvård, en roll som upphörde när Naturvårdsverket bildades 1963. Senare bildades även Jordbruksverket. När samhällsinstitutioner kom att ta ansvar för frågor Samfundet tidigare hanterat ledde det till interna diskussioner om syfte och organisation.

1970- till 90-tal:

TEMABÖCKER OCH NYTÄNDNING

Till utgivningen knöts årsböcker med olika teman som användes flitigt i studiecirkelverksamhet under 1970- och 80-tal, och som bidrog till att föra ut rörelsens idéer och kunskap till en vidare krets. Dessa böcker blev senare rena temaböcker.

För själva tidskriften gick det en period mer knackigt. Upplagan tynade och mot slutet av 1970-talet var tidningen inte mer än ett blott 12-sidigt svartvitt häfte i A5-format. Det tog några år innan förbundet bestämde sig för att satsa på tidskriften, men när man gjorde det var det med besked. Tidskriften fick större omfång, ny layout och färg. Bygd och Natur blev ett nav för storsatsningar som *Hembygdens år* 1984 och *Hela Sverige ska leva* 1986.

1975 bytte Samfundet namn till Riksförbundet för hembygdsvård och 1991 blev man Sveriges hembygdsförbund.

2000- till 20-tal:

MER JOURNALISTIK

Yvonne Nenander rekryterades 2012 som första journalist till rollen som redaktör för Bygd och Natur. Uppdraget var tydligt: Gör tidskriften mer journalistisk. De personliga "tyckarartiklarna" skulle bort, liksom de kulturhistoriska uppsatserna av olika experter. Inga års- eller ämnesböcker skulle längre lägga dimridåer över varumärket.

Bygd och Natur skulle vara en renodlad tidskrift om och för aktiva medlemmar med tematiskt innehåll om dagsaktuella frågor. Gärna intresseväckande för en större allmänhet.

2021 tog nuvarande redaktör Jenny Damberg och formgivare Agnes Florin över produktionen av tidningen. Vi har fortsatt på inslagen linje, men med en ny grafisk form och innehållsdisposition.

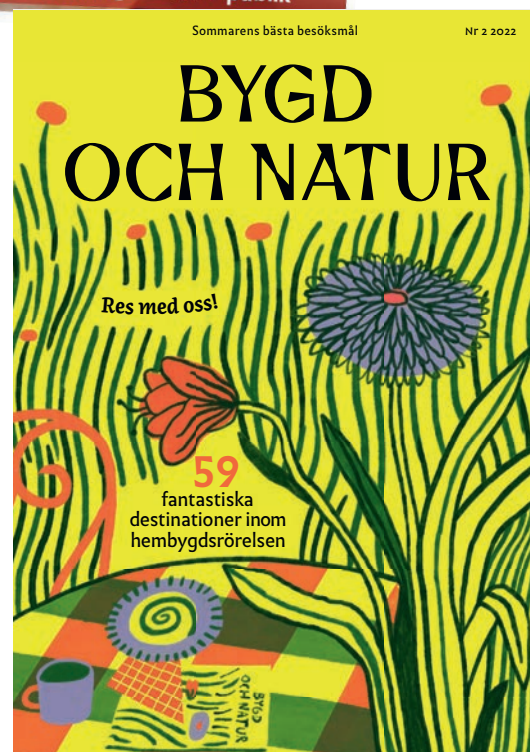
Och nu är det alltså dags för nästa steg på tidningens bana. Vi ses på bygdochnatur.se!

Till grund för artikeln ligger Bygd och Naturs temanummer i och med hundraårsjubileet för tidskriften år 2020 med artiklar av de tidigare redaktörerna Yvonne Nenander och Gunilla Lindberg.

VI SES PÅ NÄTET

Följ oss i fortsättningen!

Håll utkik på bygdochnatur.se där du kan skriva upp dig på Bygd och Naturs nyhetsbrev för att ta del av våra senaste reportage, intervjuer, resmålstips och mycket mer i Sveriges hembygd.

Utrotnings- hotade sagoväsen

Det är inte bara naturvärden
som hotas när människan
pressar skog och mark på mesta
möjliga utkomst. Även folktrons
arter får det tufft. Linnéa Jägrud
står bakom utställningen
"Nordiska väsen: Rödlistan".

TEXT: IDA SÄLL
FOTO: TORE HAGMAN

för fram miljöfrågan

Linnéa Jägrud är författare och biolog. Genom det senare yrket är hon van att möta landskapet omkring sig som om hon vore ett djur.

– Om jag jobbar med lax måste jag tänka på vattendraget ur laxens perspektiv. Att det ska gå för den att ta sig fram, till exempel. Samma sak med grodor och våtmarker.

Men fotoutställningen "Nordiska väsen: Rödlistan" som visats bland annat på Bohusläns museum berättar inte om de djuren vi lärde oss om i skolan, utan om folktrons arter – de som det viskats om och varnats för i århundraden.

Idén till utställningen fick Jägrud när hon en dag skulle inventera en bäckravin.

– Strax intill ravinen låg en stor stubbåker. Det var sent, jag var väldigt trött och hade mycket arbete kvar. Kaffet var slut.

Där och då började Linnéa Jägrud, som hon säger, "släppa loss lite i huvudet". Hon provade att tänka som om hon vore ett skogsrå – det kvinnliga väsen i nordisk folkstro som också kallas huldran.

Och genom skogsråets ögon blev det också tydligt var hon helst hade velat bo. Förstås inte bland förverkad havre på ett enormt, snaggat fält.

– Nej, nere i ravinen, där det är lätt att gömma sig.

Linnéa Jägrud är en berättare med stark inlevelseförmåga. I dag befinner hon sig i sitt hem på Björkö på västkusten, och vi möts på en skärm. Utanför huset har röda och grå klippor formats av istiden.

– För mig som biolog var det en intressant tanke att tillåta – tänk om sjörået finns! Eller tomten? Vad händer om jag bestämmer att de finns, och tittar på landskapen utifrån hur hotade de är?

I utställningen har naturfotografen Tore Hagman iscensatt fotografier av hotade arter som kraken, havsfrun och bäckahästen. Ett troll på ett stenblock har plockat upp något att äta ur sin näverkont. Gårdstomten har nyss sett efter arbetshästarna och står med ryggen vänd mot kameran.

Bilderna ackompanjeras av ljudmiljöer skapade av Isak Eldh, konstnär och musiker, på beställning av Linnéa. I gårdstomtens habitat hörs knarrande golvplankor och mjukt kackel.

– Jag var väldigt noga med att det skulle vara ett lågt, mysigt ljud. Ett sådant som man hör tidigt på morgonen eller sent på kvällen i ett höns hus, när det blir mörkt. Det har låtit likadant i tusen år, sen vi började ha höns.

Här kan du se utställningen

I oktober visas "Nordiska väsen: Rödlistan" på Store Mosse Naturum mellan Värnamo och Gnosjö. I december kommer utställningen till Öckerö bibliotek, och 2025 visas den på Vänernmuseum i Lidköping.

DEN LILLA GRÅ TOMTEN ska senast ha setts i Grangärde i Finnmark 2022, och trenden är således "svagt positiv". Hoten mot arten är dock "snabba förändringar, elektriska lampor, bullrande maskiner". För älvorna, som senast ska ha skymtats i Söderåsens nationalpark 1993, är flera hundra års utdikning av myrar och mossar den springande punkten.

"Hon provade att tänka som om hon vore ett skogsrå"

Historiskt har den här sortens folklöre förstärkt människans relation till naturen omkring henne, menar Linnéa Jägrud. Och av rädsla för folktrons väsen var man långt mer varsam med skogar, forsar och våtmarker.

– Nu för tiden läser vi barnböcker om söta troll, men förr ville man absolut inte bråka med trollens marker. Men man ska också minnas att man helt enkelt inte kunde göra samma saker då, som vi kan nu. I dag kan jag fälla tre tusen träd på egen hand, om jag sitter i en stor maskin.

Att avverka skog maskinellt ger oss en svagare koppling till omgivningen, jämfört med om det görs till häst, hävdar hon.

– I förlängningen förändrar det också vår relation till naturen, och kärleken till den.

Har folklören format människans relation till landskapet?

– Ja, utan tvekan!

Linnéa Jägrud tar näcken som exempel.

– Till barnen har man sagt: "Gå inte ner i forsen, för där lurar näcken!" Med mina logiska ögon kan jag se att det är ett sätt att se till att ungarna inte drunknar.

– Men jag kan också tänka att det är väldigt skönt att sitta vid en fors. Där drömmar man sig bort, och det måste man ha gjort även förr. Kanske efter att ha slagit gräs med lie hela dagen.

Där, i rytmen från det flödande vattnet, har förmodligen berättelsen om näcken och hans fiol uppstått.

– Ljudet från en fors liknar ofta musik, eftersom både vattnets flöde och stenarna i vattnet konstant flyttar sig, förtydligar hon.

LINNÉA JÄGRUD STICKER inte under stol med att hon byggt en utställning som vill väcka opinion.

Men har någon rynkat på näsan åt att hon väljer att gestalta miljöfrågor med hjälp av gamla sagor?

– Jag var beredd på det, men det har faktiskt varit precis tvärtom – speciellt vad gäller miljöexperter. Jag mötte nyss en fiskforskare som kallade utställningen "episkt bra". Jag tror folk har ett behov av den här sortens berättelser just för att de kittlar.

Har du själv någon favorit bland de väsen du presenterar?

– Nej, jag vågar nog inte välja någon. Då är risken att de övriga blir förbannade, och att jag går vilse nästa gång jag är i skogen. 🍄

Så gjorde vi

Läs mer på
grisabanan.se

Namn: Sven Hellgren
Ålder: 82 år
Bor: I Lönsboda i Osby kommun, Skåne.

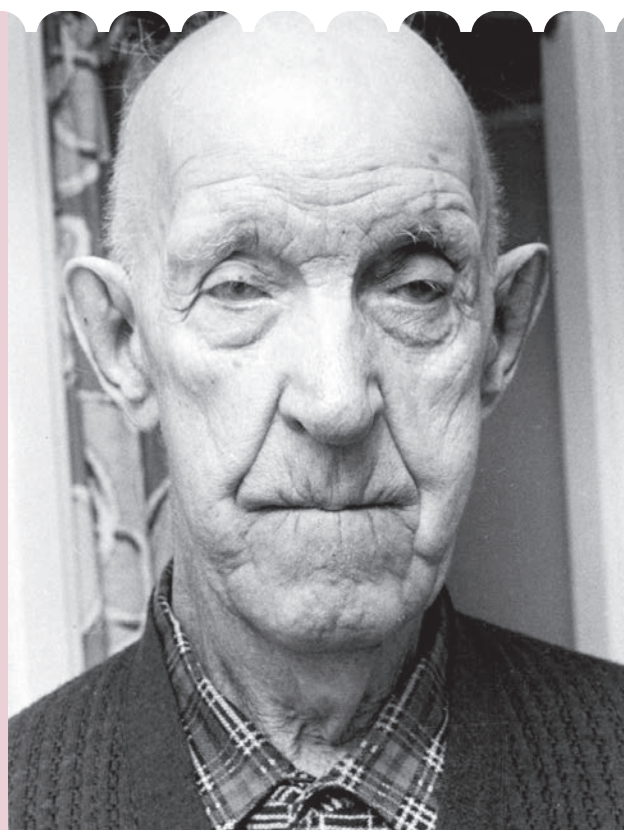
3000 insamlade öknamn ger liv åt lokal historia

Söndagen veckan efter midsommar infaller öknamnsdagen i skånska Lönsboda. Det unika märkesdatumet har blivit en viktig kugge i den lokala historieskrivningen. Sven Hellgren berättar mer.

SKÅNE

Maak-Olofen, en favorit
bland Örkeneds öknamn
för Sven Hellberg.

"Man får tänka på att namnrepertoaren förr inte var så stor"

Öknamnsdagen infaller söndagen veckan efter midsommar efter varje år. Vi dricker kaffe och diskuterar. Det kommer en del som ställer frågor, och samtidigt har hembygdslokalen en utställning med fotografier från Lönsboda där besökarna kan bistå med att identifiera personerna på bild.

Öknamn kommer etymologiskt av öka, man ökar på ett namn med ytterligare ett namn. Ett öknamn är ett namn som är unikt för en person och som av många förknippas med den personen. Synonymer är vedernamn, binamn och tillnamn. Egentligen vore kanske tillnamn en bättre benämning i vårt fall, öknamn har ingen vidare god klang i dag.

Jag är uppvuxen i Kalmar men hade mina morföräldrar här i Lönsboda, där min morfar drev en korgfabrik. Jag lärde mig vad folk hette genom öknamn. Man tilltalade dem inte med öknamnen, men man talade om dem så. Jag flyttade hit som vuxen för att arbeta på bank 1968. På banken, som var en liten lokal sparbank, talades det inte om annat än öknamnen. Var det en uppgift man ville få fatt i var man tvungen att kunna öknamnet.

Men det var ju inget som fanns dokumenterat, det var en mycket flyktig kunskap. Jag tyckte att det vore intressant att dokumentera så jag gjorde ett antal blanketter och delade ut. Jag fick inga svar alls.

1992 BERÄTTADE EN granne att han hade cancer och bara några månader kvar att leva. 'Ta de här pappren', sa jag, 'och skriv ner så många öknamn du kan, så har du något annat att tänka på i stället för din cancer'. Innan han dog hann han nedteckna över hundra stycken. Det blev stommen. Året därpå gick jag med i hembygdsföreningen som kassör. Föreningen saknade vinteraktiviteter, så mina öknamn passade bra in.

Den 26 januari 1994 startade öknamnscirkeln

med 14 deltagare. Några var handplockade av mig, några hade anmält sig själva. Då tänkte vi att vi nog skulle vara klara efter en termin. Vi inventerade i minnet och när vi inte kom längre gick vi till kyrkogården. När man ställer sig framför en gravsten då minns man personen, och kanske även ytterligare några i generationen före.

Efterhand utvidgade vi, vi började med lokalhistoria och tittade på hur folk levde. Vi skrev biografier. Vi ville ge personerna kött på benen, visa att det var levande personer.

JAG TROR ATT ÖKNAMN har funnits överallt. Man får tänka på att namnrepertoaren förr inte var så stor. För att kunna skilja personer åt behövde man tillnamn. Öknamn anspelar ofta på en geografisk plats. De kan också komma efter fadern, då är de patronyma, eller vara matronyma efter modern. I många fall är det också soldatnamn, yrken, lyten och vank. I dag förekommer däremot inte längre öknamn, med annat än att det i så fall är öknamn av det slag man inte själv önskat sig.

Öknamnen är på den lokala Örkenedsdialekten och aldrig nedskrivna, de traderades genom muntlig användning. En av mina favoriter är Maak-Olofen. Det kommer av Maakastuan, en stuga i skogen, maak är skog, Maakastu-Bengten var Maak-Olofens far. När Bengt plockades bort hade man också glömt det här med stuan, och då blev det Maak-Olofen.

Nu har vi kartlagt tre tusen öknamn, ändå har vi inte allt. Öknamnen kommer främst från 1800-talet och 1900-talet. För att komma ihåg dem behöver folk vara lite äldre. När vi började hade vi en studiecirkeldeltagare som var född 1915, jag själv, som är född 1941, var kvalificerat yngst i gruppen. I dag är jag äldst. Men vi fortsätter. Det kommer vi att göra åtminstone så länge jag hänger med.

Berättat för Jenny Damberg

Ge nytt liv till dina släktingar

med **Släkthistoriskt Forum**, släktforskarförbundets anrika magasin.

Helårs-
prenumeration

349 kr

Börja i dag på:
www.rotter.se/shf

Släkthistoriskt Forum ger dig

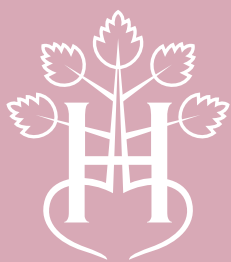
- ◆ Inspiration och tips på hur du löser släktforskningens små och stora mysterier.
- ◆ Historiska tillbakablickar som ger perspektiv på släktingarnas liv.
- ◆ Det senaste inom dna-släktforskning.
- ◆ Tips på hur du söker och vad du kan hitta i nationella och utländska arkiv.

Magasinet ges ut av Sveriges Släktforskarförbund och utkommer med fem välfyllda nummer om året. Läs mer på www.rotter.se/shf.

Släkt
HISTORISKT FORUM

Sveriges
Släktforskar
förbund

Medlems- nyheter

Fler nyheter på
hembygd.se

ÅRETS HEMBYGDSBOK KOMMER FRÅN GOTLAND

Vinnaren av Sveriges hembygdsförbunds utmärkelse Årets hembygdsbok går till en bok från Gotland. Det är Lau hembygdsförening som prisas för boken "Lau – livet i en strandsocken". Prisutdelningen går av stapeln 18 november i samband med en lokalhistorisk konferens i Visby.

Så här lyder juryns motivering: "Boken speglar utvecklingen i Lau under 1900-talet fram till idag med nedslag i den äldre historien. Ambitionen har varit att skapa en bok om bygden utifrån dagens kunskap och frågeställningar, vilket redaktionsgruppen verkligen har lyckats med. Här finns ett rikt bildmaterial väl integrerat med texten, vilket gör boken tilltalande, så väl visuellt som stilistiskt. Det här är helt enkelt en bok som andas kärlek till människorna och bygden."

– Med utmärkelsen vill vi uppmärksamma den kulturhistoriska litteratur som våra medlemsföreningar gör tillgänglig för en bred publik. Årets pristagare är verkligen en värdig vinnare, säger Jan Nordwall, generalsekreterare för Sveriges hembygdsförbund.

Utmärkelsen Årets hembygdsbok har instiftats av Sveriges hembygdsförbund för att uppmärksamma hembygdslitteraturen. Varje år ger landets 2000 hembygdsföreningar ut runt 1300 skrifter som på olika sätt berättar om lokalsamhällets människor, miljöer och utveckling.

Vinnaren kommer att motta pris 18 november i samband med en lokalhistorisk konferens i Visby. Förutom att utse en vinnare har juryn gett hedersomnämningen till följande böcker: "101 år i kulturarvets tjänst" av Bara härads hembygdsförening, "Klädd i Nås" av Nås hembygdsförening och "Bland soldatpojkar och kökspigor" av föreningen Halländska 1600-källor i samarbete med Falkenbergs kultur- och hembygdsförening.

Läs mer om utmärkelsen på
hembygd.se/arets-hembygdsbok

SE INSPELAT WEBBINARIUM OM EU:S
VATTENDIREKTIV FRÅN 4 OKTOBER

hembygd.se/inspelade-webbinarier

SÄSONG TVÅ AV SHF:S PODCAST "RESTEN ÄR HISTORIA ..."

Samtalen kretsar kring olika aspekter av kultur och kulturarv i Sverige. Vi pratar om folkdräkter, det kristna kulturarvet, allmogekulturen men också olika minoriteters kulturarv. Du kan så klart också ta del av alla avsnitt från säsong 1!

hembygd.se/podd

LOKALHISTORISKA KONFERENS I VISBY 18 NOVEMBER

Välkommen till Sveriges hembygdsförbunds lokalhistoriska konferens med bland annat utdelning av utmärkelsen Årets hembygdsbok.

Läs mer och anmäl dig på
hembygd.se/konferens2023

DEBATT: MINSKADE MEDEL TILL FOLKBILDNINGEN HOTAR SAMHÄLLSBYGGGET

"I ett demokratiskt Sverige är folkbildningen en garant för att demokratiska värden upprätthålls och förmedlas vidare till kommande generationer. Civilsamhällets organisationer har tillsammans ett ansvar för att så sker. I varje landsända, stad som landsbygd, är det ytterst viktigt att detta samhällsbyggande fortlöper."

Läs hela debattartikeln på
hembygd.se/pressmeddelanden

FÖLJ SVERIGES
HEMBYGDSPÖRUND
PÅ FACEBOOK!

[facebook.com/
sverigeshembygdsforbund](https://facebook.com/sverigeshembygdsforbund)

MEDLEMSINFORMATION PÅ WWW.HEMBYGD.SE

Du har väl inte missat den information för medlemmar och föreningar som finns på Sveriges hembygdsförbunds hemsida? Under ett par år har riksförbundets kansli arbetat fram och samlat information om medlemskapet, medlemsförmåner och en mängd tips uppdelade i verksamhetsområden. Det är helt enkelt en samlingspunkt för medlemmar som söker information men inte riktigt vet var du ska leta. Har du synpunkter på innehållet eller har förslag på kompletteringar? Mejla då olov.norin@hembygdsforbundet.se.

Välkommen att botanisera bland materialet på hembygd.se/medlem

KULTURMILJÖ

LOKALHISTORIA

FÖRENINGARBETE

UTÅTRIKTAD VERKSAMHET

HÅLL DIG UPPDATERAD

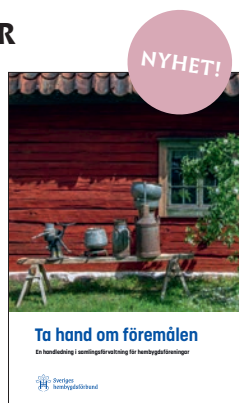
SHF:S VERKSAMHET

TVÅ NYA HANDELDNINGAR

Under hösten har SHF släppt två nya handledningar som riktar sig till alla som är medlem någon av våra 2000 medlemsföreningar.

Om samlingsförvaltning

Nu finns en rykande färsk handledning som beskriver hur föreningar på tar hand om sina samlingar på bästa sätt. Skriften är framtagen av Örebro läns museum på uppdrag av Sveriges hembygdsförbund. På hemsidan kan du ladda ner skriften som pdf men beställa som fysisk exemplar.

Om aktiviteter och besöksmål

Med hjälp av handledningen Idéresan kan föreningar tillsammans utveckla sina aktiviteter och besöksmål, från idéer till färdiga besöksupplevelser. Upplägget är 5 träffar men man kan också "plocka russinen ur kakan".

Läs mer, ladda ner och beställ handledningarna på hembygd.se/samlingsforvaltning

Tips! Ta gärna hjälp av ett studieförbund om ni vill arbeta i studiecirkelform!

SHF:S WEBBINARIER UNDER HÖSTEN:

Webbinarierna är som vanligt öppna för alla som är medlem i en förening ansluten till Sveriges hembygdsförbund. Men här finns även webinarier som är öppna för alla.

November

- 2/11 kl 13–14.30: **Sockenbildningen i Sverige - Öppet för alla**
- 6/11 kl 12–13: **Historien om Sverige – samtal om SVT:s stora satsning**
- 7/11 kl 18–19.30: **Upptäck möjligheterna med hemsida i Hembygdsportalen**
- 9/11 kl 16.30–18: **Hembygdsportalen som resurs för digital samlingsförvaltning**
- 14/11 kl 10–12: **Lär dig arbeta med hemsida i Hembygdsportalen**
- 15/11 kl 10–11: **Lyft er ekonomi: Kommunikationsplan** (Arbetets museum)
- 16/11 Lunch 12–13/13.30: **Frågestund om hemsidan**
- 21/11 kl 9–10.30: **Arbeta med "Utforska platsen" i Hembygdsportalen**

- 21/11 kl 17–18.30: **Inspiration om bild, ljud och film på Hembygdsportalen**
- 23/11 kl 9–10.30: **Att använda sociala medier för marknadsföring**
- 28/11 kl 10–16: **Söka pengar-kurs (Arbetets museum)**
- 29/11 kl 17–19: **Forska i danska arkiv – med släktforskarna Öppet för alla**

December

- 7/12 kl 18–19: **Byggnadsvårdsforum**

Du hittar SHF:s utbud och kan anmäla dig på hembygd.se/webbinarier

Arbetets museums webinarier, bland annat om ekonomi och bidrag, hittar du på arbetetsmuseum.se

I varje nummer av Bygd och Natur har vi ett **korsord knutet till kulturhistoria** för ett av landets 21 län. Vi betar av dem i bokstavsordning, nu har vi kommit till **Halland**.

Lösningen publiceras på hembygd.se/bygdochnatur

FINNS PÅ UNESCOS LISTA ÖVER VÄRLDSARV

		ÄNDLÖS		VAND- RINGS- LED I HALLAND	KÄND BJÖRN I HALLAND LÖVTRÄD	HON SES OFTA VID EN GRYTA?	
						NÄST SIST	
HÖLL LÅDA?					FISK FÖR HALLAND LÅKEGU- DINNA		
JALU							
SPELT- VETE						SAM- STÄMMIG	
				HJELJE, DANSK SKÅDIS BITTIDA			
INGÅR ÄKTEN- SKAP SCHYST		BISTRON GÅRDS- PLAN					VAD ÄR IVARS KULLE I ÖVRABY
					FÖRN- NORDISK GUD VRED		
						LIGGER UNDER- LÄGSEN I	
ÅKALLA HÖGRE MAKTER				LYCKO- SAM BILJUDD OCH PIP			
BIL- BRÄNSLE- TERM						TRALL- DEL LYSER SENT	
				FÖLJER K	BE- GRÄNSAD		
ÄR ALL- TID REDO GLANS		OCKSÅ HERR- DOCKA					SYNTES MED RONNY I BYHÅLA
SN I KEMIN				GAMMAL SKATT BANDPAS- TABITEN		TROLL- DOM INERT	
DANS I 3/4- DELS- TAKT		P U R É		FÖR DIG FRAMÅT I VATTEN			
						GRÖN- SLICK	HONOR MED HOVAR
HALL- LÄNDSK MUSIK- IKON	KAN BLI BRÄND FINNS EN NORDLIG	POJKNAMN HJORT- DJUR EN AV JAKOBS SÖNER	DRAKE "VIGG"	BONDS FLEMING	SKÄMT DAR- RADE		
BOR PÅ HALVÖ				SMILA			
						ÄR OM- FLUTEN	TVÅ LIKA STÅR FÖR OKÄND
HAN ÄR FRÅN SAMMA RIKE						HAR BRO	

VAD KALLAR MAN KVARLEVORNA FRÅN DENNA PERSON?

Konstruktör: Leif Johnsson
lfj1280@hotmail.com

Följ oss i fortsättningen!
www.bygdochnatur.se

Hur skapar vi en **attraktiv livsmiljö?**

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

“Att bevara, reparera, återanvända, bygga om och bygga till handlar inte bara om att värna kulturarvet utan också om att använda hus där miljöskulden sedan länge är betald. Ett eftertänksamt och omhändertagande förhållningssätt är nödvändigt för att minska klimatpåfrestningarna.”

Hela staden och bygden riktar sig främst till dig som arbetar med stadsplanering och går att beställa på:
byggnadsvard.se/produkter/bocker